

Félagsráðgjafabing 2017

Samfélagsleg nýsköpun á dagskrá

Pröstur Haraldsson

Pröstur Haraldsson
bládamadur

Félagsráðgjafabing, það fjórða í röðinni, var haldið á Hilton-hótelinu í Reykjavík föstudaginn 24. febrúar. Yfirskriftin var að þessu sinni *Nýsköpun í félagsráðgjöf* og kom eiginlega í beinu framhaldi af þinginu í fyrra þegar yfirskriftin var *Gæði og þróun í félagsráðgjöf*. Þótt þingið væri að þessu sinni aðeins hálfur dagur var þátttakan góð og almennur áhugi á þeim 18 málstofum sem í boði voru.

María Rúnarsdóttir formaður Félagsráðgjafafélags Íslands setti þingið og sagði yfirskrift þingsins enga tilviljun. – Nýsköpun hefur verið á dagskrá í samfélaginu á síðustu árum. Hún er ekki bara á tækni-sviðinu heldur er einnig rætt um félagslega og sam-

félagslega nýsköpun. Það er víða eftirspurn eftir hugmyndum og áformum sem geta leitt til bættra kjara. Evrópusambandið hefur þannig lagt áherslu á nýsköpun sem aðferð til að koma í veg fyrir aukna jaðarsetningu viðkvæmra hópa í samfélaginu. Á Norðurlöndum hefur verið lögð áhersla á samráð við notendur í því skyni að tengja viðkvæma hópa sem virka notendur við nýsköpunarverkefni í félagsþjónustu. Í nýlegri skýrslu frá OECD er rætt um viðmið fyrir nýsköpun og þar er það nefnt sem lykilatriði að henni sé hrint í framkvæmd og að hún leiði af sér virðisauka fyrir einstaklinga, bæði þjónustugega og starfsmenn, eða stofnanir í heild, hið opinbera og samfélagið allt.

María varpaði fram þeirri fyrirspurn hversu margir fundarmanna hefðu tekið þátt í nýsköpun í starfi sínu. – Mér sýnist það vera langflestir. Í velferðarþjónustunni erum við stöðugt að leita nýrra leiða til þess að

Aðalfyrirlesararnir Rikke og Stinne fengu margar góðar spurningar frá þátttakendum.

leysa þau verkefni sem fyrir liggja. Félagsráðgjafar hafa alla tíð haft mikil áhrif á þróun íslensks velferðarsamfélags, ýmist saman eða með samstarfsfólki úr öðrum stéttum, þótt við gerum okkur ekki alltaf grein fyrir þeim. Við höfum heilmikil áhrif á stefnu stjórnvalda með því að miðla reynslu okkar úr starfinu, sagði María Rúnarsdóttir.

Í dagskrárbæklingi ráðstefnunnar mátti sjá fjöldann allan af málstofum.

Í þessu riti verður greint frá ýmsu því sem fram kom á þinginu og áherslan lögð á að kynna raunverulega nýsköpun, bæði nýja þjónustu sem verið er að koma á fót og vinnustaði þar sem félagsráðgjafar eru að hasla sér völl í nýjum störfum. Meðal þess sem bryddað hefur verið upp á eru nýjar aðferðir við að takast á við vítahring hins félagslega arfs en þar geta félagsráðgjafar lagt fram drjúgan skerf til baráttunnar gegn fátækt sem nú er víða til umræðu í miðju góðærinu.

Á þingið var boðið tveimur félagsráðgjöfum frá Jótlandi sem sögðu frá nýju fyrirkomulagi sem tekið

hefur verið upp í barnaverndarstarfi í bænum Herning. Þar hefur verið gengið skipulega í að fækka þeim málum sem hver félagsráðgjafi hefur á sinni könnu. Það hefur kallað á fjölgun félagsráðgjafa og hún helst í hendur við aukið þverfaglegt starf þeirra með sálfræðingum, heilbrigðisstarfsfólki og fleiri stéttum. Niðurstaðan er sú að þetta dregur svo mikið úr kostnaði við barnaverndarstarf að hægt er að nýta afgangsfjármuni til þess að ráða fleira starfsfólk og bæta þjónustuna á ýmsa

Mikill áhugi reyndist á aðalfyrirlestrinum um Herning-líkanið.

lund.

Skemmst er frá því að segja að erindi dönsku félagsráðgjafanna vöktu mikla athygli og endurómuðu í mörgum málstofum það sem eftir lifði þessa dags sem var svo ágætur að öllu öðru leyti en veðrinu sem var heldur hryssingslegt. En félagsráðgjafar létu það ekki á sig fá heldur nutu samvistanna og fræddust heilmikið í leiðinni.

Fjölguð starfsfólki, bætum þjónustuna – og spörum!

Nýtt fyrirkomulag á starfsemi barnaverndar í Herning á Jótlandi vekur athygli

Pröstur Haraldsson

Pröstur Haraldsson
bládamaður

Getur það staðist að hægt sé að fjölga starfsfólki barnaverndar ráða um helming, bæta þjónustu sveitarfélagsins og auka lífsgæði jafnt skjólstaðinga sem starfsmanna – og spara stórfé á öllu saman? Þetta virkar þversagna-kennt en er engu að síður staðreynd. Eftir að hafa gert tilraun með nýtt vinnuskipulag í fjögur

ár hefur sveitarstjórnin í Herning á Jótlandi ákveðið að það taki gildi í öllum skólaumdæmum héraðsins. Önnur sveitarfélög í Danmörku fylgjast grannt með og hafa mörg hver hafið undirbúning að því að fylgja Herning-líkaninu eins og það er kallað.

Á félagsráðgjafapingi sem haldið var í Reykjavík í febrúar greindu tveir danskir félagsráðgjafar frá þessu líkani. Stinne Højer Mathiasen hefur fylgst með tilrauninni frá upphafi í starfi sínu hjá KORA, sem er rannsóknarsetur danskra sveitarfélaga og héraða. Rikke B. Hjort hefur hins vegar starfað á bæjarskrifstofunum í Herning að því að innleiða nýja vinnuskipu-

Sagt frá Herning-líkaninu sem er nýtt fyrirkomulag á starfsemi barnaverndar í Herning.

Herning er tæplega 50 þúsund manna bær á miðju Jótlandi og er meðal annars þekktur fyrir stóra evrópska landbúnaðarsýningu sem þar er haldin reglulega. Bærinn er nokkurn veginn þar sem á sínum tíma stóð til að senda Íslendinga þegar þjóðin virtist ætla að verða hungurmorða eftir Skaftárelda. Undir sveitarfélagið falla einnig dreifbýl héruð með 40 þúsund íbúa til viðbótar.

Íbúar undir 18 ára eru um 20 þúsund og starfsmenn sem sinna þeim hópi eru um 2.500, að meðtöldu starfsfólki allra skóla. Í barnaverndinni starfa 60 félagsráðgjafar og 6 stjórnendur. Upphaflega tilraunin sem hér er greint frá náði til fjögurra skólaumdæma, eða um 20% íbúa sveitarfélagsins, en nú hefur verið ákveðið að nýju vinnubrögðin nái til héraðsins alls.

lagið. Sú fyrrnefnda gat staðfest það að öll markmiðin sem tilrauninni voru sett hefðu náðst og að sparnaður sveitarfélagsins í útgjöldum til barnaverndarmála hefði reynst töluvert meiri en lagt var upp með.

Raunar er kannski ekki alveg rétt að kenna þetta líkan við Herning því hugmyndin að því kemur frá Svíþjóð og þar er það kennt við bæinn Borås á vesturströndinni. Hvað sem upprunanum líður þá hefur velferðarsvið Herning þróað líkanið áfram og náð árangri sem eftir er tekið.

Þverfaglegt samstarf mikilvægt

Kjarninn í þessu líkani er sá að fækka þeim málum sem hver félagsráðgjafi vinnur að hverju sinni um helming eða meira, úr 45–50 í 20–25. Við það gefst þeim tími til þess að sinna hverri fjölskyldu betur. Sambandið verður nánara og heimsóknir og viðtöl

við skjólstaðingana tíðari en lögin krefjast. Við það fækkar þeim börnum umtalsvert sem koma þarf fyrir á stofnunum. Í staðinn fjölgar þeim sem komið er í fóstur hjá skyldmennum eða innan tengslanets fjölskyldunnar. Áhersla er lögð á að sinna forvörnum, tryggja börnunum eins eðlilegt líf og hægt er og draga úr afskiptum barnaverndaryfirvalda af þeim.

Auk þess að minnka annríki hvers starfsmanns er lögð áhersla á þverfaglegt samstarf þar sem fleiri stéttir en félagsráðgjafar koma við sögu. Í tilrauninni sem hófst í Herning árið 2013 var sett saman teymi sem í voru níu félagsráðgjafar, þrír barna- og uppeldisálfræðingar og fjórir hjúkrunarfræðingar, auk leiðtoga teymisins.

Helsta leiðarhnoð teymisins er það sem kalla mætti „aðgerðatröppurnar“. Þar er inngrípum barnaverndaryfirvalda raðað í fimm þrep sem eru:

1. Forvarnir
2. Inngríp á heimilinu
3. Fóstur hjá skyldmennum eða vinafólki
4. Fósturfjölskyldur
5. Uppeldisstofnanir

Markmiðið er að þoka sem flestum börnum af hærri þrepunum niður á þau lægri, sem eiga það sameiginlegt að valda minna riski fyrir viðkomandi barn og vera ódýrari fyrir sveitarfélagið.

Sparnaður og aukin starfsánægja

Tímarit danskra félagsráðgjafa, *Socialrådgiveren*, fjallaði um þessa tilraun í júní 2015 þegar hún var rúmlega hálfnuð og gat þá þegar greint frá góðum árangri af henni. Yfirmaður æskulýðsmála í Herning, Preben Siggård, segir í viðtali við blaðið að árið 2012 hafi deildin fengið skipun um að skera niður rekstrar-kostnað um sem nemur 2,5 milljónum danskra króna (um 40 millj. ÍSK). Eftir umræður um hugmyndirnar frá Borås var ákveðið að fresta þeim niðurskurði en fjárfesta þess í stað í nýja skipulaginu. Árið 2015 hafði deildin lækkað rekstrarkostnað barnaverndar í tilrauna-umdæmunum fjórum um 4,5 milljónir króna (72 millj. ÍSK). Hún gat haldið tveimur milljónum (32 millj. ÍSK) eftir til þess að fjárfesta í auknum forvörnum, ráða fleiri starfsmenn og auka færni þeirra með endurmenntun.

Siggård segir að árangurinn sé svo góður af nýja skipulaginu að búið sé að ákveða að innleiða það í öllum skólaumdæmunum þótt tilraunin sé ekki nema hálfnuð. Hann leggur hins vegar áherslu á að fjölgun félagsráðgjafa ein og sér sé engin töfralausn. – Hagurinn felst í breyttum vinnubrögðum, ekki eingöngu fjölgun starfsfólks. Við verðum að breyta hugarfari starfsmanna og það krefst aukinnar endurmenntunar og náinnar þverfaglegrar samvinnu, segir hann.

Undir þetta tekur varaformaður danska félagsráðgjafafélagsins, Niels Christian Barkholt, í viðtali við blaðið. – Það segir sig sjálft að félagsráðgjafar ná betri árangri í störfum sínum ef þeim börnum sem þeir þurfa

Rikke B. Hjort og Stinne Höjer Mathiasen frá Herning í Danmörku voru aðalfyrirlesarar á Félagsráðgjafabþinginu.

að sinna er fækkað úr 50 í 25. Þá gefst þeim tími til að fylgjast betur með skjólstæðingum sínum, styrkja tengslin innan fjölskyldnanna og starfa nánar með öðru fagfólki, segir hann.

Því má svo bæta við að starfsánægja og líðan félagsráðgjafa hefur batnað til muna, að sögn viðmælenda blaðsins. Veikindaleyfi vegna streitu heyra að heita má sögunni til. – Við getum lagt meira til málanna og það eykur starfsánægju okkar, segir félagsráðgjafi inn Sisi Ploug Pedersen og bætir við: – Maður fyllist faglegu stolti við að þurfa ekki lengur að stunda endalausar neyðarreddingar. Og við erum orðin miklu aðgengilegri fyrir börnin en áður, þau fá meira að segja samband við okkur þegar þau hringja!

Góð fjárfesting

Rikke B. Hjort sagði í erindi sínu á félagsráðgjafafingi að starfsmenn barnaverndar einbeiti sér að því að ýta undir styrkleika og jákvæða eiginleika barnanna. – Við gerum öryggisáætlanir fyrir börn sem við teljum vera í áhættuhópum, svo sem vegna óreglu á heimilum eða ofbeldis, sem jafnvel beinist að þeim sjálfum. Með því að hver félagsráðgjafi þarf einungis að sinna að hámarki 25 málum hafa þeir betri tíma og geta einbeitt sér að því að koma í veg fyrir íkveikjur í stað þess að slökkva elda sem þegar eru kviknaðir, sagði hún.

Rikke lýsti því hvernig starf félagsráðgjafanna hefur breyst. – Það var ákveðið að hætta með fasta símatíma. Þess í stað fengu allir félagsráðgjafarnir farsíma og í þá geta skjólstæðingarnir hringt hvenær sem þörf krefur. Við notum einnig tölvupóst og samfélagsmiðla til þess að hafa samband við börnin. Við forðumst í lengstu lög að skipta um starfsmenn í einstökum málum því rannsóknir hafa sýnt að það getur verið skaðlegt. Við virðum að sjálfsögðu trúnað í samskiptum okkar við fjölskyldurnar og spyrjum til dæmis foreldra alltaf hvort við megum ráðfæra okkur við aðra fagmenn á skrifstofunni. Þeir þurfa að veita skriflegt samþykki fyrir því, sagði Rikke B. Hjort.

Í umræðum að loknum erindunum staðfesti Stinne Højer Mathiasen sem hefur fylgst með starfseminni í Herning að gæðin hefðu aukist verulega í barnaverndinni. – Aukinn tími sem félagsráðgjöfum gefst til að sinna málunum eykur traust barna og fjölskyldna til þeirra og við það aukast líkurnar á að málin leysist á sem farsælastan hátt, sagði hún.

Þess má svo geta hér í lokin að stofnunin sem Mathiasen starfar hjá, KORA, hefur gefið út lokaúttekt á tilrauninni í Herning. Þar er farið fögrum orðum um þetta starf. Niðurstaðan er sú að Herning-líkanið sé ákaflega góð fjárfesting fyrir dönsk sveitarfélög.

Skyldi hún ekki vera jafngóð hér á landi?

